

Dansk - eksamen nr. 2

Forberedelsestid: 60 min.

- Se video: Intro
- Forbered opgaven
- Se video: Eksamen 1
- Diskuter elevens præstation og giv en karakter
- Se video: Votering
- Konkluder hvad der lægges vægt på

OBS!

Se også gratis videoer med gode råd om prøver og eksamen.

Mød en række deltagere i serien "Ved det grønne bord"

www.dgb.dk

Redaktionen har i det omfang det har været muligt indhentet tilladelse til at citere eksamensopgaverne. I enkelte tilfælde er det ikke lykkedes at finde ophavsrethaveren. Skulle nogens ophavsret være krænket bedes de kontakte PTV film.

Emne:	Kvindelitteratur/Det moderne Gennembrud.
Stofområde:	Litteratur
Tekstmateriale:	Amalie Skram: Karens Jul, 1885.
Fokus:	Der ønskes en litterær analyse og fortolkning. Herunder en bestemmelse af tekstens temaer, der igen perspektiveres til tekstens litteraturhistoriske placering.

Amalie Skram: "Karens Jul" - (1885)

(Optrykt efter Samlede Værker. Første Del. 1905, s. 171-179)

Paa en af Dampskibskajerne i Kristiania laa der for en Del 1
Aar siden et graamalet Træhus med fladt Tag, uden Skor-
sten, omtrent 4 Alen langt og lidt kortere paa den anden Lid. I
begge Tværvæggene var der et lidet Vindue, det ene lige 5
overfor det andet. Døren vendte mod Søsiden og kunde
lukkes baade indvendig og udvendig med Jernkroge, der blev
hægtet fast i Kramper af samme Metal.

80 Hytten var oprindelig bleven opført til Færgemændene, for
at de skulde have Tag over Hovedet i Regnvejr og i Vinter-

kulden, naar de sad og drev og ventede paa, at nogen skulde
komme og forlange Baad. Senere, da Smaadamperne mere og
mere slugte Trafiken, var Færgemændene trukket andet Steds
hen. Saa blev Huset kun benyttet lejlighedsvis af hvem det
kunde falde sig. De sidste, som havde gjort Brug af det, var
nogle Stenarbejdere, naar de holdt sine Maaltider to ad
Gangen, da de en Sommer reparerer paa Kajstykket i Nærhe-
den.

Siden var der ingen, som tog Notits af den gamle, lille
Rønne. Den blev staaende, hvor den stod, fordi Havne-
væsenet ikke fik det Indfald at ta den bort, og fordi ingen ind-
gik med Klage over, at den stod i Vejen for nogen eller noget.

Saa var det en Vinternat i December Maaned hen under
Jul. Det drev saa smaat med Sne, men den smelted, mens den
faldt, og gjorde den klæbrige Mølje (1) paa Kajens Brostene alt
vaadere og federe. Paa Gaslygterne og Dampkranerne laa
Sneen som et graalighvidt, fintfrynset Overtræk, og kom
man tæt ned til Skibene, kunde man skimte gennem Mørket,
at den hang i Riggen som Guirlander mellem Masterne. I den
mørkegraa, disige Luft, fik Gasflammerne i Lygterne en skid-
den, brandgul Glans, mens Skibslanterne lyste med et
grumset-rødt Skin. Af og til skar den knaldende Lyd fra
Skibsklokkerne med et brutalt Gnelder gennem den fugtige
Atmosfære, naar Vagten om Bord slog Glas (2) til Afløsning.

Politikonstablen, som patruljerte paa Kajen, standsede ved
Gaslygten udenfor det forhenværende Færgemandshus. Han
trak sit Uhr frem for at se, hvor langt Natten var leden, men
idet han holdt det op mod Lyset, hørte han noget, som ligned
Barnegraad. Han lod Haanden synke, saa sig om og lytted.
Nej, det var ikke saa. Op igjen med Uhret. Lyden var der
atter, denne Gang blandet sammen med en sagte Tyssen. Igjen
lod han Haanden synke, og igjen blev det stille. Hvad Djæve-
len var dette for Narreri? Han gav sig til at snuse om i Nærhe-
den, men kunde ingen Ting opdage. For tredje Gang kom
Uhret op mod Gasskinnet, og denne Gang fik han Fred til at
se, at Klokken straks var 4.

Han drev opover, forbi Huset, undred sig lidt, men tænkte
sluttelig, at det vel maatte ha vært Indbildning, eller hvordan
det nu kunde hænge sammen.

Da han en Stund efter kom samme Vej tilbage og

nærmed sig Huset, skotted han til det. Hvad var det? Saa han 1
ikke noget røre sig derinde? Gaslygterne udenfor kasted fra
begge Sider Skinnet ind gennem Vinduerne, saa det tog sig
ud, som var der tændt Lys derinde.

Han gik hen og keg ind. Ganske rigtigt. Der sad et Væsen 5
paa Bænken tæt under Vinduet, en liden sammenkrøget
Skikkelse, som bøjed sig forover og pusled med noget, han
ikke kunde se. Et Skridt omkring Hjørnet, og han stod ved
Døren og vilde ind. Den var stængt.

»Luk op« — raabte han, og banked paa med sin Kno. 10

Han hørte det fare op med et Sæt, der kom som et svagt,
forskrækket Udraab, og saa blev det ganske stille.

Han banked igjen med sin knyttede Næve og gjentog:

»Luk op, Dere derinde! Luk op paa Øjeblikket.«

»Hvad er det? Herregud, her er ingen her,« — kom det for- 15
skræmt fra tæt ved Døren.

»Luk op. Det er Politiet!«

»Jøsses, er det Polletie! — Aa kjære, væne, (3) det er bare 20
mig, jæ gjør ingen Ting, bare blottenes sitter her, skjønner
Dere.«

»Kan Dem se til at faa op med Døren med Dem, eller Dem
ska faa and't aa vite. Vil Dem ...«

Han kom ikke længer, for i det samme gik Døren op, og i
næste Nu luded han sig gennem Aabningen ind i det lave
Rum, hvor han akkurat kunde staa oprejst. 25

»Er Dem galen! Inte lukke op for Politiet! Hvad tænker
Dem paa?«

»Om Forladelse, Hr. Polletie, — jæ lukker jo op, ser
Dere.«

»Det var nok ogsaa bedste Raar'en« — brummed han. 30

»Hvad er Du for en, og hvem har git Dig Lov til at ta'
Lossement (4) her?«

»Det er bare mig, Karen,« — hvisked hun. »Jæ sitter her
med Ungen min.«

Politistablen tog den talende nærmere i Øjesyn. Det var et 35
tyndt, lidet Fruentimmer, med et smalt, blegt Ansigt og et
dybt Kjertelar paa den ene Kind, ret op og ned som en Stage,
og øjensynlig næppe ganske voksen. Hun var iført et lyse-
brunt Overstykke, en slags Kofte eller Jakke, hvis Snit røbed,
82 at den havde kjendt bedre Dage, og et mørkere Kjoleskjørt, 40

der hang i Laser forneden og naaede hende til Anklene. 1
 Fødderne stak i et Par hullede Soldaterstøvler, hvis
 Aabninger foran var uden Snørrebaand. I den ene Arm holdt
 hun en Byldt Filler, (5) der laa tværs paa hendes Liv. Ud af 5
 Byltens øverste Ende stak noget hvidt. Det var et Barnehode,
 som dækkede hendes magre Bryst. Om Hodet havde hun en Tjavs
 af et Tørklæde, der var knyttet under Hagen, bag i Nakken
 stak Haarfliserne frem. Hun rystede af Kulde fra øverst til 10
 nederst, og naar hun flyttede sig, klippede og knirkede det i
 Støvlerne, som stod hun og stamped i en grødagtig Substans.
 »Jæ truede inte, det ku sjenere naa'en« — blev hun ved i en
 pibende Tone — »det staar jo her, dette Kotte.« (6)
 Politikonstablen fik en beklemmende Fornemmelse. I det
 første Øjeblik havde han tænkt at drive hende ud med 15
 fyndige Ord og la hende slippe med en Advarsel. Men da han
 saa paa dette elendige Barn, som stod der med det lille Kryb i
 Armen og trykkede sig op ad Bænken og ikke turde sætte sig
 af Frygt og Ydmyghed, gik der et Slags Rørelse igjennem
 ham.
 »Men i Jessu Navn da — hvad bestiller Du her, Pika mi?« 20
 Hun opfangede den mildere Klang i hans Stemme. Angsten
 fortog sig, og hun begyndte at græde.
 Konstablen trak Døren til og lukkede den.
 »Sæt Dig ned lidt« — sa han — Ungen er sagta tung aa staa 25
 og holde paa.
 Hun gled stille ned paa Bænken.
 »Naadda« — sa Konstablen opmuntrende og satte sig paa
 den modsatte Tværbænk.
 »Aa Herregud, Hr. Polleti — la mig faa være her,« læspede 30
 hun gjennem Graaden. »Jæ ska inte gjøre Ugagn, inte det
 værdige Gran (7) — holle rent etter mig — Dere ser selv — her
 er ingen Urenslighed — det der, er Brødskorper.« — Hun
 pegte paa et Filleknytte nede paa Gulvet. »Jæ gaar og ber om
 Dagene. — I Flasken er der en Skvæt Vand. — La mig faa 35
 være her om Nætterne, tedess jæ faar Plassa mi tilbage —
 bare Madammen kommer« — hun holdt inde og snød sig i
 Fingrene, som hun aftørrede paa sit Skjørt.
 »Maddammen, hvem er naa det da?« spurgte Konstablen.
 »Det var hende, jæ tjente hos. — Jæ hadde slik pén 40
 Kondition med 4 Kroner Maanen og Frukost, men saa kom

jæ i Uløkkæ, og saa maatte jæ jo væk, forstaas. Madam Olsen 1
gik sjøl og fik mig på Stiftelsen, hu er saa snil, Madam Olsen,
og jæ var i Tjenesten, like tedess jæ gik paa Stiftelsen og la
mig, for hu er alene, Madam Olsen, og hu sa, hu sku beholle 5
mig, tedess jæ inte ku' orke mere. Men saa kom dette paa, at
Madam Olsen sku' rejse, for hu er Jordemor, Madam Olsen,
og saa blev hu syk liggenes deroppe paa Landet, og nu siger
dem, hu kommer inte før til Julia.»

»Men Gudbevare mig vel, at gaa slik og slæbe omkring
med Ungen, mens Du venter paa Madammen. Kan der være 10
Mening i sligt no'e?« Konstablen rysted paa Hovedet.

»Jæ har ingenstans aa være« — sutred (8) hun. »Nu siden
Far min dødde, er der ingen til aa ta mig i Forsvar, naar min
Stedmor kaster mig ut.»

»Men Barnefaren da?« 15

»Han da,« sagde hun og gjorde et lille Kast med Nakken.
»Der er nok inte naa'en Skik aa faa paa ham, læl.« (9)

»Men Du véd da vel det, at Du kan faa'an dømt til aa betale
for Barnet?«

»Ja, dem siger saa,« — svarte hun. »Men hosdan ska en 20
bære sig ad, naar han inte finns?«

»Opgi Du bare Navnet hans til mig, Du« — mente Kon-
stablen — »saa ska han nok bli fremskaffet.«

»Ja, den som vidste det,« — sagde hun stilfærdigt.

»Haa for naa'e! Kjender Du inte Navnet paa dit eget Barns 25
Far?«

Karen stak Fingeren i Munden og suged paa den. Hodet
gled forover. Der kom et hjælpeløst, fjollet Smil paa Ansigtet.
»N—e—j,« hvisked hun med en langtrukken Betoning
paa hvert Bogstav og uden at ta Fingeren bort. 30

»Naa har jeg allrig i mine Dager hørt saa galt,« — satte
Konstablen i. »I Jessu Navn da, hosdan gik det til, at Du kom
isammens med ham?«

»Jæ traf ham paa Gata om Kvællene, naar det var mørkt,«
sa hun, »men det varte inte længe, før han ble borte, og siden 35
har jæ aldrig set ham.«

»Har Du inte spurgt Dig for da?«

»Det har jæ nok alties, men der er ingen som véd, hvor han
er afblet. Han har tat sig en Plass paa landet, ventelig, for

han hadda enten med Hester eller Kjør aa gjøre det ku jæ kjen- 1
ne paa Lokta, som følge ham.«

»Gud bevare mig for et Slags Stel,« (10) mumled Konstab-
len. »Du maa gaa og melde Dig til Fattigvæsenet,« sagde han
højere, »saa der kan bli en Greje paa detteneherre.«

»Nej det gjør jæ inte,« svarte hun pludselig stædig. 5

»Det er da vel bedre aa komme på Mangelsgaarden og faa
Mad og Husly, fremfor det, Du gaar paa naa,« sa Konstab-
len.

»Ja, men naar bare Madam Olsen kommer — hu er saa
snil, Madam Olsen — hu tar mig til Maanespike, (11) jæ ved 10
det saa vist, for hu lovte det — saa kjenner jæ en Kone, som
vil ta os i Lossji for 3 Kroner Maanen. Hu vil passe Ungen,
mens jæ er hos Madam Olsen, og saa ska jæ gjøre henneses
Arbej, naar jæ kommer fra Madammen. Det blir saa vel
altsammen, naar bare Madam Olsen kommer, og hu kommer 15
til Julia, siger dem.«

»Ja, ja, Jenta mi, hver som er voksen, raa'er sig sjøl, men
her har Du ingen Rettighed til aa opholde Dig.«

»Om jæ sitter her om Natten — kan naa det gjøre naa'e?
Aa herregud la mig faa Lov til det, Ungen ska ikke faa 20
skrike. Bare til Madammen kommer — aa go'e Hr. Polleti,
bare til Madammen kommer.«

»Men Du fryser jo fordærvet, baade Du og Barne.« Han
saa paa hendes usle Klær.

»Her er da alties likere (12) her end ute paa aapne Gata, ser 25
Dere. Aa, Hr. Polleti — bare til Madammen kommer.«

»Egentlig saa sku' Du nu paa Stassjonen, ser Du« — sa
Konstaben i en overvejende Tone og kløed sig bag Øret.

Hun fo'r op og flytted sig hen til ham. »Inte gjør det, inte
gjør det,« klynked hun, idet hun med sine frosne Fingre greb 30
fat i hans Ærme. »Jæ ber saa vakkert — i Guds Navn — bare
til Madammen kommer.«

Konstaben betænkte sig. Tre Dage til Julen, regned han
ud.

»Ja ja, lad gaa«, sa han højt, idet han rejste sig. »Du kan 35
være her til Julen, men ikke en Dag længer. Og læg Mærke til
det: Der er ingen, som maa vite det.«

»Gud sikne Dere, Gud signe Dere, og Tak skal Dere ha,«
brød hun ud.

- »Men pas paa at være væk Kl. 6 præcis om Morgen, før
de begynder Trafiken herude,« la han til, da han var halvt
ude af Døren. 1
- Næste Nat, da han kom forbi Hytten, standsed han og saa
ind. Hun sad i en skraa Stilling, tilbagelænet mod Vindues- 5
karmen. Hendes Profil med Knyttetørklædet om Hodet,
tegned sig svagt mod Ruderne. Barnet laa ved Brystet og
died. Hun rørte sig ikke og syntes at sove.
- Ud på Morgen slog det om til Frost. I Løbet af den næste
Dag gik Termometret ned til 12 Grader. Det blev gældrende 10
Kulde med klar og stille Luft. Paa Vinduerne i det lille Færge-
mandshus kom der et tykt Lag af hvidt Rim, som gjorde
Ruderne aldeles uigjennemsigtige.
- Juleaften blev der igjen Vejrförändring. Det tød og
drypped allesteds fra. Man var næsten nødt til at gaa med 15
Paraply, endskjønt det ikke regned. Nede paa Kajen var alle
Pakhusvinduerne atter blevne isfri, og Føret var værre end
nogensinde.
- Om Eftermiddagen ved Totiden kom Konstablen derned.
Han havde haft Orlov de sidste Par Nætter paa Grund af en 20
Forkjølelsesfeber, som Lægen havde git ham Attest for. Nu
skulde han ud og snakke med en Fyr paa et af Dampskibene.
- Hans Vej faldt forbi Huset. Endskjønt det allerede var
begyndt at skumre, saa han det dog i flere Skridts Afstand, 25
det, der bragte ham til at stanse og bli saa underlig ilde ved.
Der sad hun i nøjagtig den samme Stilling som hin Nat for to
Dage siden. Det selvsamme Stykke Profil paa Ruden. Han
anstilled egentlig ikke nogen Refleksion derover, bare følte
sig greben af Gru over dette forstenede selvsamme. Der gik 30
en uvilkårlig Gysen igjennem ham. Skulde der være hændt
noget?
- Han skyndte sig hen til Døren; den var stængt. Saa slog
han i Stykker en Rude, fik fat paa en Jærnstang, som han
strakte ind gjennem Aabningen og hængte med den Krogen af 35
Krampen. Traadte saa ind, sagte og forsigtigt.
- De var stendød begge to. Barnet laa op til moderen og
holdt endnu i Døden Brystet i Munden. Nedover dets Kind
var der fra Brystvorten silet nogle Draaber Blod, som laa
størknet paa Hagen. Hun var forfærdelig udtæret, men paa 40
Ansigtet laa der som et stille Smil.

»Stakkars Jente, for Jul hun fik,« mumled Konstablen, 1
mens han visked sig i Øjet.

»Men kandsje det er bedst, som det er for dem begge to.
Vorherre, han har naa vel en Mening med det.«

Han gik ud igjen, trak Døren til og gjorde Krogen fast. 5
Skyndte sig saa paa Stationen for at melde Tildragelsen.

Den første Arbejdsdag efter Julehælgen lod Havnevæsenet
det gamle Færgemandshus rive ned og transportere bort. Det
skulde ikke staa der og være Tilholdssted for alskens Løsgæn- 10
gere.

Tekstoplysninger

(1) Mølje: sjap.

(2) (slog) Glas: »maritim betegnelse for hvert af de 8 tidsmål på 1/2 time,
hvor i vagterne til søs er inddelt, og som angives ved slag på skibsklokken
med et slag for hver halve time, der er forløbet siden vagtens begyndelse«
(ODS).

(3) kjære, væne: men, kæreste.

(4) Lossement: logi.

(5) Filler: laser, klude.

(6) Kotte: skur, hytte.

(7) Gran: smule.

(8) sutred: klynkede.

(9) læl: alligevel.

(10) Stel: (her) redelighed.

(11) Maanespike: månedspige, dvs. som tjener for månedsløn (og kan op-
siges med en måneds varsel).

(12) likere: bedre.